

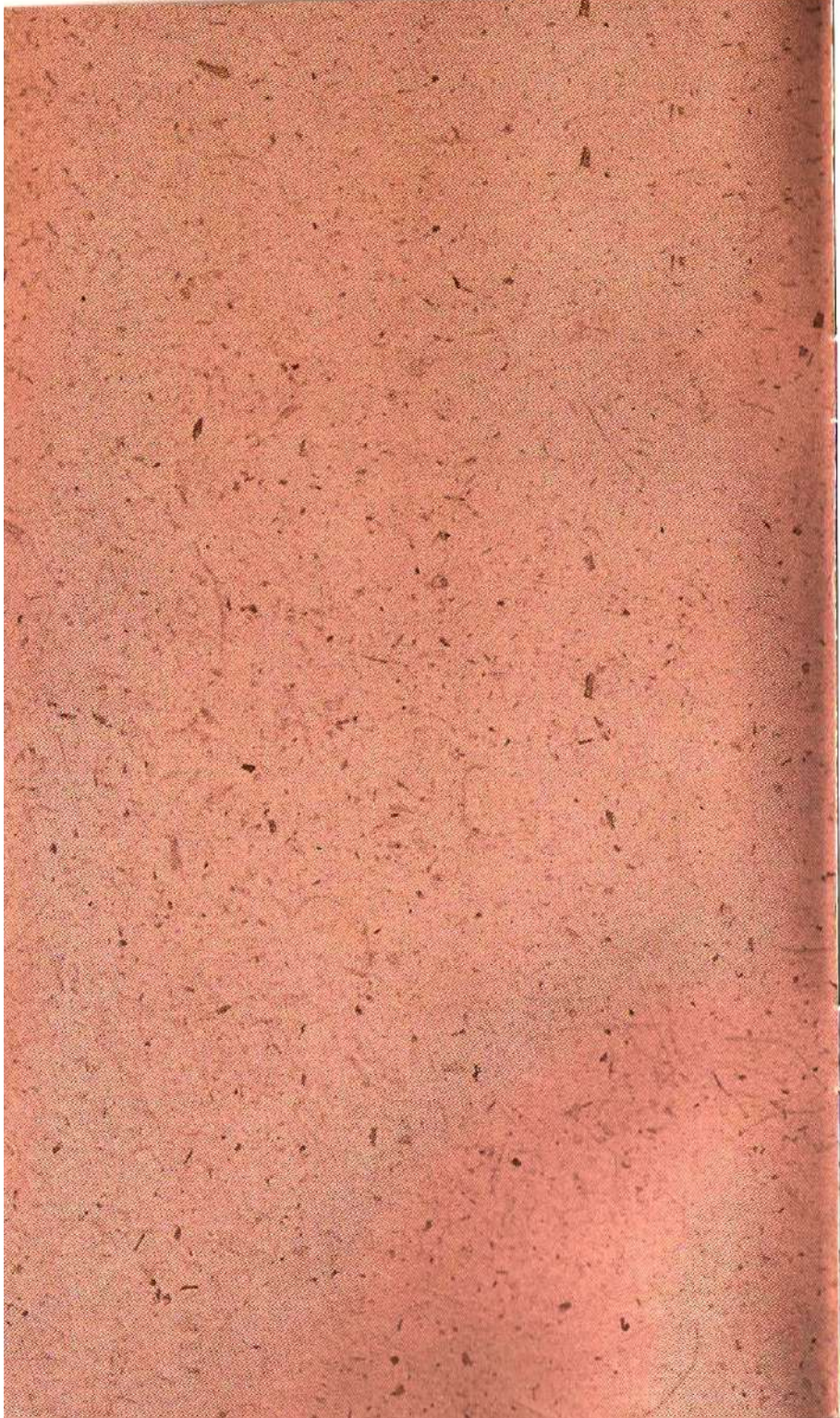
Gyóni Géza

CSAK EGY ÉJSZAKÁRA

fordítások

Dabas, 2007

A vertical strip on the left side of the image shows a red, textured surface, likely the cover of a book. It has a mottled appearance with darker and lighter red tones and some small dark specks.

Gyóni Géza

CSAK EGY ÉJSZAKÁRA

fordítások

Készült a költő halálának 90. évfordulójára,
Dabas Város Önkormányzatának támogatásával.

Szerkesztette:
Valentyik Ferenc, Kapui Ágota

*Köszönet Valentyik Ferencnek az anyaggyűjtésért
és a kiadvány alapötletéért.*

ISBN: 978-963-06-2292-9

Nyomdai előkészítés: rePROCOLOR Kft.
Nyomdai munkálatok: Pressman Nyomdaipari Bt.

ELŐSZÓ

*„1914-ben a háború költőjeként indult a lengyel mezőkre, 1917
nyarán mint a nemzeti demokrácia és az emberi szolidaritás
vértanúja esett el...”*

Juhász Gyula

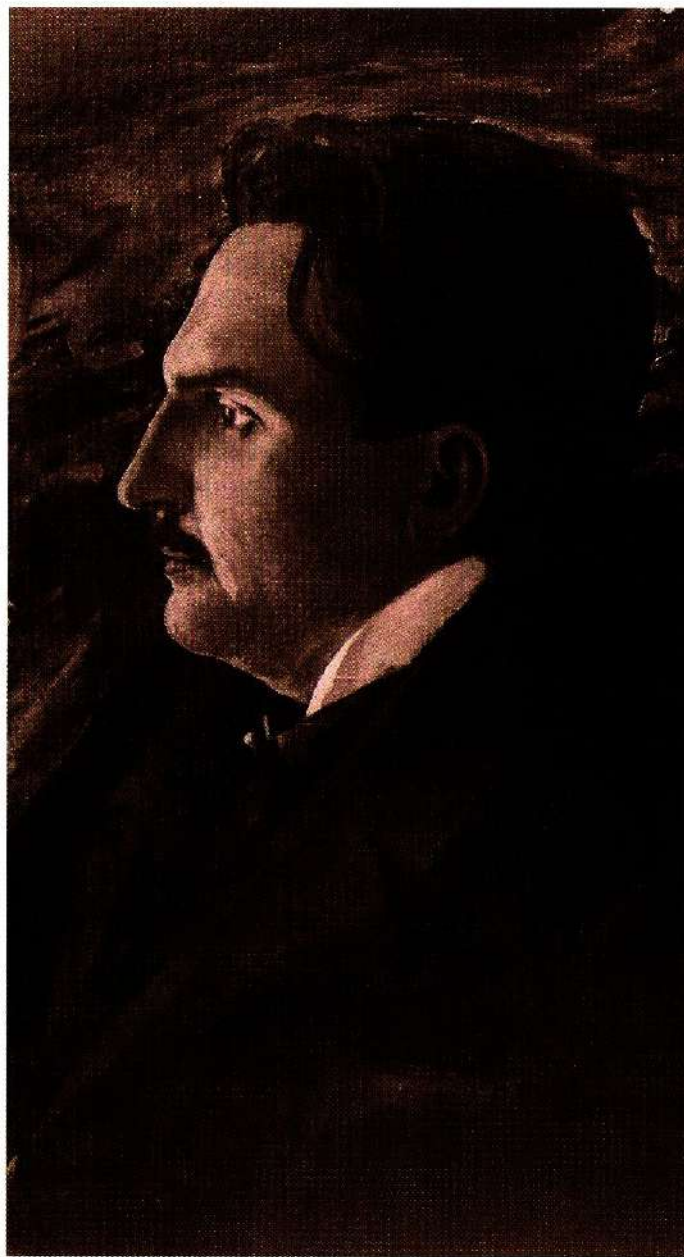
A költő 1884. június 25-én született Gyónon, és Áchim Géza néven jegyezték be az evangélikus egyházközség anyakönyvébe. Apja, Áchim Mihály, evangélikus lelkész, fiát is papi pályára küldi, de ellentmondásos egyénisége, nyughatatlan természete kisiklatja életét és más utakra sodorja a fiatal, lázadó Gyóni Gézát. Fiatal teológusként rengeteg hatás éri, így lelki válságba kerül. Egy párbaj következményeként öngyilkosságot kísérel meg, felgyógyulása után egyértelművé válik, hogy Isten szolgálatában nem maradhat, ezért apai sugallatra közigazgatási gyakornok lesz a gyóni községházán, de valójában az újságírás érdekli. Az irodalmi élet periferiájára sodródva, vidéki újságíróként Sopronban, majd Szabadkán élt, költeményeit a Hétben, az Új Időkben és a Pesti Naplóban egyaránt szívesen fogadják. Ellentmondásossága, szélsőségeket kedvelő személyisége a folyóiratok politikai orientáltságából is kiderül. A konzervatív, hazafias eszmék és a liberális gondolkodásmód egyszerre vonzza a fiatal költőt. Útkereső korszakában volt már Vajda János-utód, Petőfi-követő, Ady-utánzó, pacifista, modern, dekadens és a világháborús mozgósításokra szinte elsőként reagáló, büszkén bevonuló hazafias mintakép. Tehetsége minden stílusban megmutatkozott, kitűnő rím- és ritmusérzéke már korán jelentkezett, és költői érzékenysége minden hangulatot, rezdülést fogott, ezért megpróbálta átérezni a társadalom, a közvélemény minden hullámszögét ezekben a hányatott történelmi időkben. Ezért volt egész alkotói pályája egyetlen nagy felkészülés a

végkifejletre, egyéni költői hangját a krasznajarszki fogolytáborban találja meg, az ottani hányattatások érelik meg és teszik halhatatlanná Gyóni Gézát.

1914-ben Gyóni Géza a felszított háborús közhangulat hatása alá kerül. Nem ő az egyetlen. Számos nagy kortársa, itthon és külföldön is áldozatává válik az uszító propagandának, de egy idő elteltével kijózanodnak, átlátják Magyarország kiszolgáltatott, alávetett helyzetét. Gyóni Géza hazafias hangú, lelkesítő költeményeit nem lehet pusztán irodalmi szempontok szerint megítélni, hiszen ő fontos társadalmi funkciót vállalt magára: tartotta a lelket a magyar katonákban, a világháború poklában, a tűzvonalban és a hadifogság kilátástalan körülményei között. Az vesse rá az első követ, aki biztos az igazában, mert Gyóni Géza a fronton végezte emberi küldetését, amelynek a költészet csak egy – bár nagyon hatásos eszköze volt. Nem kívülállóként, hanem a tűzvonalban, majd a hadifogságban, szinte naplószerűen rögzíti a valóságot. Ő lett az események élő tanúja, a véres idők krónikása. Ettől hiteles Gyóni Géza költészete, és az ellentmondásos megítélés ellenére emléke újból és újból feltámad, ússza a halhatatlanságot. A szenvedés végzetesen megtöri, az utolsó próbatétel, amelyet már képtelen kiállni, az imádott öccse halála. Elgyötört lelke elborult, teste nem bírta tovább. 1917. június 25-én, harmincharmadik születésnapján meghalt.

Verseskötete bejárta a világot, műveit számos nyelvre lefordították. A Csak egy éjszakára című vers mindmáig Gyóni Géza legnépszerűbb, legismertebb költeménye. Kortársai is fontosnak tartották, hogy a tragikus hangvételű költeményt más népekkel is megismertessék. Jelen kiadványunkban a mű angol, német, lengyel, olasz, szlovák és román fordításaiból adunk a Kedves Olvasó kezébe egy csokorravalót. A vers univerzális üzenete teszi Gyóni Géza költészetét örökre európaivá. Mert a szenvedés hangja minden nyelven egyformán érthető.

Kapui Ágota

Csak egy éjszakára

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A pártoskodókat, a vitézkedőket.

Csak egy éjszakára:
Akik fent hirdetik, hogy – mi nem felejtünk,
Mikor a halálgép muzsikál felettünk;
Mikor láthatatlan magja kél a ködnek,
S gyilkos ólom-fecskék szanaszét röpködnek.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket,
Gerendatöréskor szálla-keresőket.

Csak egy éjszakára:
Mikor siketítón bőgni kezd a gránát
S úgy nyög a véres föld, mintha gyomrát vágják,
Robbanó golyónak mikor fénye támad
S véres vize kicsap a vén Vízitulának.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket.
Az uzsoragarast fogukhoz verőket.

Csak egy éjszakára:
Mikor gránát-vulkán izzó közepén
Úgy forog a férfi, mint a falevél;
S mire földre omlik, ó iszonyú omlás, –
Szép piros vitézből csak fekete csontváz.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A hitetleneket s az üzérkedőket.

Csak egy éjszakára:
Mikor a pokolnak égő torka táru,
S vér csurog a földön, vér csurog a fáról
Mikor a rongy sátor nyöszörög a szélben
S haló honvéd sóhajt: fiam... feleségem...

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Hosszú csahos nyelvvel hazaszeretőket.

Csak egy éjszakára:
Vakító csillagnak mikor támad fénye,
Lássák meg arcuk a Sarn-folyó tükrébe,
Amikor magyar vért gőzölve hömpölyget,
Hogy sírva síkoltsák: Istenem, ne többet.

Küldjétek el őket csak egy éjszakára,
Hogy emlékezzenek az anyjuk kínjára.

Csak egy éjszakára:
Hogy bújnának össze megrémülve, fázva;
Hogy fetrengne mind-mind, hogy meakulpázná;
Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,
Hogy kiáltaná bőgve: Krisztusom, mi kell még!

Krisztusom, mi kell még! Véreim, mit adjak
Árjáért a vérnek, csak én megmaradjak!

Hogy esküdne mind-mind,
S hihetetlen göggjében akit sosem ismert
Hogy hívná a Krisztust, hogy hívná az Istent.
Magyar vérem ellen soha-soha többet!
– Csak egy éjszakára küldjétek ki őket.

For Just One Night

Send them along for just one bloody night –
Your zealous heroes spoiling for a fight.

For just one bloody night:

Their former boasts within our memories ring
As rending shells of shrapnel scream and sing,
As mists of of strangling poison slowly rise,
And leaden swallows swoop across the skies.

Send them along for just one bloody night –
Your men of gross, gargantuan appetite.

For just one bloody night:

When thundering cannon start their ravishment,
And red Earth groans with belly gouged and rent,
And bursting bullets break in glittering hate,
And ancient Vistula flows red in spate.

Send them along for just one bloody night –
The money-sucking leech the parasite.

For just one bloody night:

When shell-volcanoes' fire the mud upheaves
And flings torn bodies eddying like leaves.
To crumbling earth the crisping corpses thresh,
Mere blacken'd heaps of bones instead of flesh.

Send them along for just one bloody night –
The unbeliever and the uncontrite.

For just one bloody night:

When hell's hot jaws in paroxysm expand
And vomit blood and horror ont he land.
In tatter's tents, the wounded pass from life,
And sigh across the wind: "my son... my wife..."

Send them along for just one bloody night –
The patriots of the tongue, of speech and spite,

For just one bloody night:

That, as the blinding star-shells leap the dark,
And cheeks reflect the terror of their spark,
And reeking mists are made of Magyar gore,
They may scream out in tears: "My God, no more!"

Send them along for just one bloody night –
That they may call their mothers in their fright.

For just one bloody night:

That they may cower low in fear and cold
And grovelling gasp their guilt so manifold;
That they may rend their clothes, and beat their breasts,
And cry: "My Christ, what are thy dread behests?"

My Christ, what dost thou ask? My blood demands
Tha they shall vow to cleanse their greedy hands

Wich now oppress these lands:

That brazen infidels who blindly trod
May trust in Vhrist and put their faith in God,
And never more the Magyar nation blight.
– Send them along for just one bloody night!

Watson Kirkconnel

Nur für eine Nacht

Nur für eine Nacht schickt her mir alle jene
Zänker, Nörgler, der Parteien Kampfhähne.

Nur für eine Nacht:

Die sich ewig brüsten, daß sie nie vergessen,
Während wir Kanonenfutter bilden unterdessen,
Fern von der Heimat in der Schützengräben liegen
Und die bleiernen Todesschwalben um uns fliegen.

Nur für eine Nacht schickt her mir, die da fluchen,
Dort, wo Balken brechen, stets nur Splitter suchen,

Nur für eine Nacht:

Wenn Granaten gräßlich heulen auf den Strecken,
Heldenleichen blutgetränkte Erde becken,
Wenn die Kugel leuchtet von des Feindes Schuffe,
Rot sich färbt das Waffer in dem Weichselflusse.

Nur für eine Nacht schickt her mit alle jene,
Die durch Geiß und Wucher wurden zur Hnäne.

Nur für eine Nacht:

Wenn die Recken am Vulkan im Schlachtenraume
Fortgewirbelt werden wie das Baltt vom Baume;
Wenn die Krieger stürmen mit dem Bajonette,
Das Geschoß versengt zum kohligen Skelette.

Nur für eine Nacht kommt von den Wirtshausbänken,
Um an eurer Mutter Herzenspein zu denken.

Nur für eine Nacht:

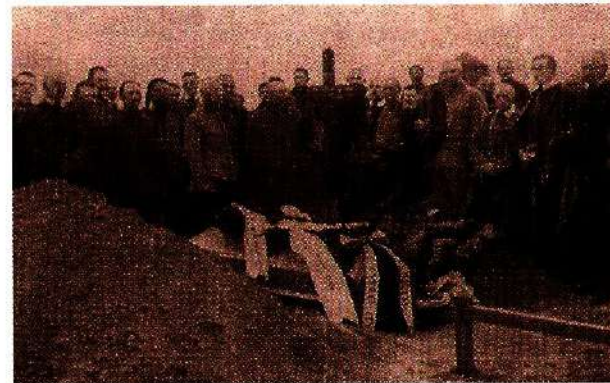
Zittern würdet ihr vor Kälte, schmerzlich jammern;
Hilfesuchend euch an eure heil'gen klammern;
Möcht verzweifelt, reuig in die Brust euch schlagen
Und zerknirschten Herzens zu dem Heiland klagen.

Güt'ger Himmel, was soll alles ich noch geben,
Welche Sühne für mein nacktes Leben?

Alle würden sie beteuern:

Daß vom sündenvollen Leben sie nun laffen,
Weil sie klar erst hier die Ullmacht Gottes fassen,
Würden gegen unser Blut auch nicht mehr schüren,
Wollt' für eine Nacht nur sie mal zu uns führen.

Karl Somló

Nur für eine Nacht

Nur für eine Nacht schickt her mir alle jene
Zänker, Nörgler, der Parteien Kampfhähne.

Nur für eine Nacht:

Die sich ewig brüsten, daß sie nie vergessen,
Während wir Kanonenfutter bilden unterdessen,
Fern von der Heimat in der Schützengräben liegen
Und die bleiernen Todesschwalben um uns fliegen.

Nur für eine Nacht schickt her mir, die da fluchen,
Dort, wo Balken brechen, stets nur Splitter suchen,

Nur für eine Nacht:

Wenn Granaten gräßlich heulen auf den Strecken,
Heldenleichen blutgetränkte Erde becken,
Wenn die Kugel leuchtet von des Feindes Schuffe,
Rot sich färbt das Waffer in dem Weichselflusse.

Nur für eine Nacht schickt her mit alle jene,
Die durch Geiß und Wucher wurden zur Hnäne.

Nur für eine Nacht:

Wenn die Recken am Vulkan im Schlachtenraume
Fortgewirbelt werden wie das Baltt vom Baume;
Wenn die Krieger stürmen mit dem Bajonette,
Das Geschoß versengt zum kohligen Skelette.

Nur für eine Nacht kommt von den Wirtshausbänken,
Um an eurer Mutter Herzenspein zu denken.

Nur für eine Nacht:

Zittern würdet ihr vor Kälte, schmerzlich jammern;
Hilfesuchend euch an eure heil'gen klammern;
Möcht verzweifelt, reuig in die Brust euch schlagen
Und zerknirschten Herzens zu dem Heiland klagen.

Güt'ger Himmel, was soll alles ich noch geben,
Welche Sühne für mein nacktes Leben?

Alle würden sie beteuern:

Daß vom sündenvollen Leben sie nun laffen,
Weil sie klar erst hier die Ullmacht Gottes fassen,
Würden gegen unser Blut auch nicht mehr schüren,
Wollt' für eine Nacht nur sie mal zu uns führen.

Karl Somló

Per una notte sola

Mandateli alla fronte per una notte sola:

i partigiani, gli eroi a parole!

Una notte sola:

quelli che si vantano forte, che noi non dimentichiamo
quando la mitragliatrice canta su di noi,
quando s'alza nella nebbia l'invisibile suo seme,
e intorno volano le rondini omicide di piombo.

Mandateli alla fronte per una notte sola;

quelli che cercano le scheggie quando si spezza la trave.

Una notte sola:

quando la granata romba cupa assordante,
e geme la terra vermiglia, come se le aprissero il seno;
quando balena il proiettile che scoppia,
e straripa l'acqua della vecchia Vistola rossa di sangue.

Mandateli alla fronte per una notte sola:

gli usurai anche al soldo attaccati dell'usura.

Una notte sola:

quando tra le vampe della granata-vulcano,
l'uomo si vede, come foglia d'albero, mulinare,
e appena, caduta orribile! è a terra:
non rimane del rosso bell'eroe che lo scheletro nero.

Mandateli alla fronte per una notte sola;

quelli che speculano e quelli che non credono.

Una notte sola;

quando si spalanca l'ardente gola dell'inferno,
e sangue cola sulla terra, sangue cola dall'albero,
quando si lamenta la lacera tenda al vento
e il fante morente sospira: figlio mio... sposa mia...

Mandateli alla fronte per una notte sola:

i patrioti dalla lingua lunga, che abbaia.

Una notte sola,

quando s'alza la luce abbagliante del razzo,
che vedano nello specchio del fiume Sarn i loro volti,
mentre la corrente travolge l'ancor caldo sangue magiaro,
affinchè piangendo gridino: basta, Signor Iddio.

Mandateli alla fronte per una notte sola;

che sempre del martirio delle loro madri si ricordino.

Una notte sola;

come si ranniccherebbero tutti pieni di spavento, tremanti di freddo;
come si voltolerebbero per terra uno ad uno, come si confesserebbero;
come si strapperebbero la camicia, come si batterebbero il petto;
come griderebbero urlando di dolore: Cristo, che vuoi ancora?

Cristo che vuoi ancora? Fratelli miei, che posso dare per l'ondata
di sangue, solo ch'io rimanga!

Come tutti griderebbero, tutti

come invocherebbero Cristo, come invocherebbero Dio,
che nella miseredente loro superbia mai non conobbero.

Conto sangue magiaro mai, mai più?

Mandateli alla forte per una notte sola.

Gino Sirola

O noapte, doar o noapte...

O noapte, doar o noapte aici să mi-i aduci
Pe toți scandalagiii, fanfaronarzi năuci.

O noapte, doar o noapte
Pe cei ce aprig strigă: „Cunoaștem voia sortii
Când coasa ei și-o trece prin toți mașina morții,
Semințe nevăzute de cețuri când irump
Și-i glia sărutată de rândunici de plumb.”

O noapte, doar o noapte pe ei să mi-i aduci,
Căci ei, când țara arde, se țin după năluci.

O noapte, doar o noapte
Sub țiuit de gloanțe și plesnet de granată,
Când geme surd pământul cu burta spintecată,
Când glonteles besmetic străfulgerând se stânge
Și Vistula bătrână dă peste maluri sânge!

O noapte, doar o noapte aici să mi-i aduci
Pe cămătari, ce numai cu banii nu-s uituci.

O noapte, doar o noapte
În craterul ghiulelei, când tinerii viteji
Ca frunzele de toamnă-s, rotite de viătej,
Când cad apoi de-a valma în groapa de tenebre,
Îmbujorații tineri, azi doar schelete negre.

O noapte, doar o noapte aici să mi-i aduci
Pe speculanți și trăntori ce pus-au cinstei cruci.

O noapte, doar o noapte
Când focul izbucnește din gură de infern
Și glia plânge sânge și sânge pomii cern.
Când corturile-n zdrențe se tănguie în vânt
Și moare trist honvedul, cu pruncii lui în găând.

O noapte, doar o noapte aici să mi-i aduci
Pe toți patriotarzii ce țișă la răscruci.

O noapte, doar o noapte
Când steaua luminează cu orbitor elan
Să le răsfrăângă chipul în unde răul Sarn.
Când răul e de sânge de ungur prea sătul
Plângînd să strige: „Doamne, destul! E prea destul!”

Trimiteți-i o noapte ca, printre oseminte,
A mamei lor durere să le învie-n minte.

O noapte, doar o noapte
De groază să le-nghete și brațele și pulpa
Și să se zvărcolească, făcându-și mea culpa,
Și piepzul să-și zdrobească în pumnii goi și grei,
Urlând cu deznădejde: „Christoase, ce mai vrei?”

Ce vrei, frățescul sânge acumă să-l răcumpăr?
Cu ce preț pot scăparea de groază să mi-o cumpăr?”

Să jure fiecare...
Călcându-și în picioare orgoliul hidos,
Lui Dumnezeu să-i jure, să-i jure lui Christos:
„N-oi mai lovi vreodată în unguri, frații mei!”
... O noapte, doar o noapte, adu-i aici pe ei...

Aurel Covaci

Aspon na jednu noc

Aspoň na jednu noc pošlite ich teda:
viťúzov a strancov, na jednu noc leda.

Aspoň na jednu noc.

Ktorí hlasno hlásia, že sa nezebudne,
keď nad nimi smrtná mašina raz zhudie;
Keď neviditeľne vzniknú zo hmly zrná,
olôvka-lastovki vražedelne frina,

Aspoň na jednu noc pošlite ich teda:
hľadájúcich íver, keď celý dom sedá.

Aspoň na jednu noc.

Keď až ohlušuje, hviždiac vzduchom granát
a zem stoná krvi, ako koho rajna;
keď vybiší guľa a v tme ohňom zjasá
a krvavej Visly voda vylieva sa.

Aspoň na jednu noc pošlite ich teda:
a zub groš bijúcich. Na jednu noc leda.
Keď sa vo vulkáne ohňa krúti chlap,
ako list vo verte, ako listu zdrap;
a keď na zem padne – súdба krutá, ostrá,
z červeného chlapca čierna z budne kostra.

Aspoň na jednu noc pošlite ich teda:
nevercov a kupcov na jednu noc leda.

Aspoň na jednu noc.

Keď sa pekla tlama otvorí a horí,
Keď krv steká zemou, krv i na javori,
Keď strhaný šiator víchry nepokoja,
Mrúci branec vzdychne: syn môj ... žena moja.

Aspoň na jednu noc pošlite ich teda:
jazyčníkov vlasti, na jednu noc leda.

Aspoň na jednu noc.

Keď sa hviezda zažne a jel svetlá splanú,
nech si pozrú tvári do zrkadla Sanu,
Keď maďarská krv sa valí v pare kalej,
by vykriekli k bohu: Bože moj, nie ďalej!

Aspoň na jednu noc pošlite ich teda:
spomnúť muky matky na jednu noc leda.

Aspoň na jednu noc.

Aby stúlili sa predesene mrazne;
meaculpovali ležiac preúžasne,
Košele si rvali z tela, bijúc hrude,
vykriknuc až k nebu: Kriste, čo to bude?

Kriste, ako ďalej! Čo dať za mzdu krvi,
bratia recte, rec Ty, Posledný a Prvý!

Aby príšali:

A s kým neverec sa v pýche nepomeril,
aby vyzýval Krista, aby v Boha veril:
maďarská krv moja, verné srdce moje!
Aspoň na jednu noc pošlite ich v boje.

Stefan Krčméry

Na jedną noc przynajmniej

Na jedną noc przynajmniej poślijcie tamtędy
Fałszywych bohaterów, warcholskie przybłędy,

Na jedną noc przynajmniej

Tych, co głośno wołają: — Nie zapominamy! —
Kiedy maszyna śmierci gra nad nami hymny
I wyrastają dymy z ukrytych wadołów,
A mordercze jaskółki rozsiewają ołów.

Na jedną noc przynajmniej poślijcie tamtędy:

Tych, co, gdy belka pęka, w żdźbłę wypatrzą błędy,

Na jedną noc przynajmniej,

Kiedy granat wyjący ogłusza wybuchem,
Skrwawiona ziemia jęczy jak z rozprutym brzuchem,
Gdy pocisk się rozrywa w jasności rozbłyskach
I chlusta krawawym nurtem w brzeg prastara Wisła.

Na jedną noc przynajmniej poślijcie tamtędy

Dusigroszów kryjących lichwiarskie zapędy.

Na jedną noc przynajmniej,

Kiedy w jądro wulkanu z granatów ogniste
Dostawszy się, mężczyzna wiruje jak listek
I opada, jak widzi to wzrok przerażony,
Wspaniałego wojaka szkielet osmałony.

Na jedną noc przynajmniej poślijcie tamtędy

Sceptyków gromadzących plon z paskarskiej grzędy,

Na jedną noc przynajmniej,

Gdy otworzy się gardziel płonącego piekła,
A krew po ziemi z murów i drzew będzie ciekła,
Gdy w wichrze namiot jęczy płachtą postrzępioną,
A konający honwed wzdycha: synu... żono...

Na jedną noc przynajmniej poślijcie tamtędy

Patrotów tasiemcowe snujących gawędy,

Na jedną noc przynajmniej,

Gdy gwiazd oślepiających światła się zajarzą,
Niechaj w zwierciadle Sanu przyjrzą się swym twarzom,
Gdy w oparach węgierską krew pocznie unosić,
I niech z płaczem zakrzykną: — O Boże, już dosyć!

Na jedną noc przynajmniej poślijcie tamtędy

Każdego z nich, by za nim łzy matek sziły wszędy,

Na jedną noc przynajmniej...

O, jakby się do siebie przytulali z zimna,
Tarzali się, wołając wszyscy: Moja wina —
Darli swoje koszule i w piersi się bili:
— O Chryste, czego trzeba więcej — zawodzili.

— O rodacy, o Chryste, czego trzeba więcej?

Bym pozostał przy życiu, już wszystko poświęcę! —

Tak by każdy przyrzekał.

Takiego niedowiarka, co, gdy przyjdzie trwoga,
Zaklina na Chrystusa, zaklina na Boga,
Że go przeciw krwi Węgrów nie pchną żadne względy,
Na jedną noc przynajmniej poślijcie tamtędy.

Jerzy Zagórski

Gyóni Géza: Csak egy éjszakára című versének fordításai

Angol: FOR JUST ONE NIGHT

Fordította: Watson Kirkconnell

Forrás: Kanadai Magyar Újság, Winnipeg, 1933,

„The Magyar Muse” c. kötet

Német: 1. NUR FÜR EINE NACHT

Fordította: Heinrich Glücksmann

Forrás: „Auf polnischen Fluren, am Lagerfeuer”, Drezda, 1915

2. NUR FÜR EINE NACHT

Fordította: Karl Somló

Forrás: „Ungarische Lieder”, Bécs, 1918

Olasz: PER UNA NOTTE SOLA

Fordította: Gino Siroli

Forrás: G. B. Paravia „Palpiti del cuore magiare nella sua letteratura”

Román: O NOAPTE, DOAR O NOAPTE...

Fordította: Aurel Covaci (Kovács Aurél)

Forrás: „Antologia Literaturii Maghiare”, Bukarest, 1968

Szlovák: ASPON NA JEDNU NOC

Fordította: Stefan Krčméri

Forrás: Dabas nagyközség évkönyve, 1972 (92–93. old.)

Lengyel: NA JEDNĄ NOC PRZYNAJMNIEJ

Fordította: Jerzy Zagórski

Forrás: „Antologia Poezji Węgierskiej”, Varsó, 1975